

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשלט

ערב שבת-קודש
פרשת תבוא
י"ט באלול ה'תשס"ח

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יום שני,

כ"ב באלול, ב' דסליחות

מהיום ואילך, עד ערב ראש-השנה ועד בכלל - אמירת הסליחות היא "באשמורת הבוקר"¹⁹. ידוע מנהגנו לברך ברכות-השחר בבית²⁰, ועל-כל-פנים יש לברכן, ולפחות את ברכות-התורה, קודם הסליחות²¹. הש"ץ מתעטף בטלית²².

יום שלישי

כ"ג באלול, ג' דסליחות

מדברי הרבי נשיא דורנו: "ג' דסליחות הוא יום מיוחד, ולכן אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר מאמר חסידות ביום זה"²³.

(19) ספר-המנהגים, מנהגי ר"ה (למעשה, במניין של הרבי אמרו זאת בשעה 07:00. וראה בס' 'תורת מנחם - מנחם ציון' ח"א עמ' 313 אות ז).

(20) אג"ק חי"ט עמ' שצ, וראה ספר-השיחות תש"ד עמ' 20.

(21) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע אדה"ז סי' ס"ח. לענ

(22) במטה אפרים סי' תקפ"א סעיף ט"ו, שיברך עליה אם מתעטף אחר שאהיר היום. אבל לכאורה אם אירע שהש"ץ אינו נשוי, או כשאין מתפלל מיד לאחר הסליחות, אין מקום לברך כ"ל הערה 12.

(23) 'התוודעויות' תשמ"ב ח"ד עמ' 2254. וכן נהג כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו כמה פעמים. וראה לקוטי-שיחות, כרך יד, עמ' 347 ואילך, וש"נ. מהנכון שבמשך המעל"ע של יום זה ילמדו עכ"פ חלק מאחד המאמרים הללו (איש כחפצו, שהרי ישנם ריבוי מאמרים דיום זה) - ר"ד משיחות ג' דסליחות תנש"א. והעיקר שכל אחד יוסיף עוד עניין של לימוד, הנהגה טובה וכיו"ב - 'התוודעויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 373.

* הוראת נשיאינו הקדושים ומנהג משנים רבות, אשר היורד לפני התיבה, ובפרט בימים הנוראים, יעבור תחילה על כל התפילות, ובפרט על כל הפיוטים, לדעת לכל הפחות פירוש המילות כפשוטו, וכמובן מאליו לדעת דיני התפילה בכלל, ודיני הש"ץ בפרט²⁴. ואף אם עשה כך לפני שנה, יעשה כן גם בכל שנה כמה ימים קודם שיוורד לפני התיבה בתור ש"ץ²⁵. כמובן, על התוקע והמקריא ללמוד היטב את דיני התקיעות כהלכתן, כולל הטעויות והספקות השכיחות בהן²⁶.

יום חמישי

כ"ה באלול, ה' דסליחות

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ סיפר, שחסידים הראשונים היו לומדים ביום כ"ה באלול בפרשת בראשית עד "יום אחד"; בכ"ו באלול - עד "יום שני" וכו'; בכך התכוונו להביא תוכן של 'עבודה' גם בעניינים של "בראשית ברא..." (אתערותא דלעילא)²⁷.

(24) לכאורה - הוראה זו שייכת גם לפיוטי הסליחות. ראה באג"ק חי"ז עמ' שגא, שרצוי שלא להתפלל [כנראה - גם כל השנה] במניין שבו אומר הש"ץ פיוטים באמצע ברכות ק"ש (כנהוג בכמה קהילות אשכנזיות). מסתמא הכוונה רק כשאינם זקוקים לו כתוקע וכיו"ב. וראה בקשר לש"ץ מאנ"ש בביהכ"נ דנוסח אחר, ב'התקשרות' גיליונות: תקל"ד, תרפ"ט ותרכ"ד.
(25) אגרות-קודש חי"א עמ' שג, תטו וש"נ.
(26) ראה ספר-המנהגים ס"ע 56.
(27) לקוטי-שיחות, כרך טז, עמ' 488.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישע' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ט באלול ה'תשס"ח – כ"ו באלול ה'תשס"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ט באלול	ה' מאכלות אסורות פרק ה-ז.	ה' רוצח ושמירת נפש.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת קע. קעו. קעו. קעו.
ש"ק	כ' באלול	פרק ח-י.	פרק ב.	מל"ת קעט. קפ. קפח.
א'	כ"א באלול	פרק יא-יג.	פרק ג.	מל"ת קפא. קפב. קפד. קפה.
ב'	כ"ב באלול	פרק יד-טז.	פרק ד.	מל"ת קפז. קפו. קפט. קצ.
ג'	כ"ג באלול	פרק יז. ה' שחיטה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ה.	מל"ת קצג. קנג. קצד. מ"ע קמו.
ד'	כ"ד באלול	פרק יח-י.	פרק ו.	מל"ת קא.
ה'	כ"ה באלול	פרק יח-י.	פרק ז.	מ"ע קמו.
ו'	כ"ו באלול	פרק ט-יא.	פרק ח.	מל"ת שו.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחרה**		זמן ציצית ותפילין	זריחה החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', י"ט באלול	4:25	5:14	5:36	6:31	9:29	12:34	1:05	6:42.3	7:06
ש"ק, כ' באלול	4:26	5:15	5:36	6:31	9:29	12:34	1:05	6:40.9	7:05
א', כ"א באלול	4:27	5:15	5:37	6:32	9:29	12:34	1:04	6:39.6	7:04
ב', כ"ב באלול	4:28	5:16	5:38	6:33	9:29	12:33	1:04	6:38.3	7:03
ג', כ"ג באלול	4:28	5:17	5:38	6:33	9:29	12:33	1:03	6:36.9	7:02
ד', כ"ד באלול	4:29	5:17	5:39	6:34	9:29	12:33	1:03	6:35.6	7:00
ה', כ"ה באלול	4:30	5:18	5:40	6:35	9:29	12:32	1:03	6:34.3	6:59
ו', כ"ו באלול	4:32	5:19	5:41	6:36	9:30	12:32	1:02	6:31.7	6:56

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לפני זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנת את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטיו" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ
תבוא	7:15	6:04	6:19	7:17	6:10	7:16	6:21	7:16
ניצבים	7:06	5:55	6:10	7:07	6:01	7:07	6:12	7:07

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרנוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org

לחצות הלילה¹¹.

השליח-ציבור מתעטף בטלית בלא ברכה¹².

– 'אוצר מנהגי חב"ד', אלול-תשרי, עמ' כג, וש"נ (וכן מובא מס' לקט-יושר).

י"א שצ"ל הסליחות בעמידה, וכן נפוץ בין אנ"ש. ובפרט באמירת 'אשמנו' (כדן ויודי – שו"ע אדמו"ר סי' תר"ז ס"ז. ועד"ז לכאורה גם באמירת 'אשמנו מכל עם'; "סלח לנו" שאחרי י"ג מידות, וכיו"ב). וכן י"ג מידות, ושמע קולנו'. בנוסח הפיוטים בכמה מקומות ישנו "נ"א" שמביא כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בהערותיו לסליחות (וב'סליחות-חב"ד' הוצאת קה"ת אה"ק תש"נ ואילך נדפסו בשו"ג, ולא תמיד בצורה הנכונה). וכנראה אמר הרבי את שתי הנוסחאות (ראה גם 'אוצר מנהגי חב"ד', ר"ה, אות קצד. וכמו שאמר הרבי זכר/זכר (צירי סגול / סגול סגול), כמנהגו בקריאת-התורה, גם באשרי' ובשש זכירות. ועוד כיו"ב).

בי"ג מידות, בין שני שמות הוי"ה ישנו "פסיק" כפי טעמי-המקרא, ויש להפסיק שם מעט (גם בכל השנה).

באמירת "סלח לנו... חטאנו... פשענו" שאחרי י"ג מידות, היה מכה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו על החזה, כמו בוידוי (אבל בתשרי תשל"ב לא היכה. וב'חטאנו צורנו... שבסדר העבודה, היכה – 'התקשרות' גיליון ריו עמ' 9). וכן באמירת "אבל אנהנו ואבותינו חטאנו"; 'ואנהנו הרשענו' שבוידוי.

יש לדעת שסדר 'סליחות-חב"ד' הוצאת קה"ת ברוקלין תש"נ הוא צילום דפוס הראשון דקה"ת ברוקלין ולא נכללו בו התיקונים שהוצאת שלאח"ז.

ב'סליחות' החדש, בפסוק: "זכור עדתך קנית קדם, גאלת שבת נחלתך", נדפס: "זכור עדתך קנית, קדם גאלת..." (הטעם על קדם הוא 'רביעי', מפסיק, ולא מצאתי שום מפרש שמפסק כבסליחות, אלא: לפני בריאת העולם, זימן קדם, ממצרים וכדומה) וחוזר בכל יום, וחבל.

11) ספר-המנהגים עמ' 54 (מפני שאומרים 'במוצאי מנוחה'), וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כג. חצות באזור המרכז בארה"ק: 12.34.

12) לוח כולל-חב"ד. וגם אם הוא בחור, מתעטף בה (ע"פ שערי הל' ומנהג ח"א עמ' רכו, מר"ה יז, ותנא-דבי-אליהו זוטא פכ"ג. וראה באריכות בהערות וביאורים – אהלי תורה' גיליון תתנ"א עמ' 50 ואילך, ובפרט בעמ' 62).

הט"ז (סי' תקפ"א ס"ק ב, ונתקת במטה אפרים שם סי"ד, במשנ"ב ס"ק ו (ועוד) כתב שיש ליטול טלית מחבירו בהשאלה כדי לצאת מספק ברכה (בגד יום בלילה), אבל אדה"ז (סי' ח"י ס"ד) כתב ש"מותירים להתעטף אפילו בלילה, הדבר ידוע שאין מתכוונים לשם מצוות ציצית, אלא מפני כבוד הציבור" (וראה טעם זה בשערי אפרים שער ה' פתחי שערים ס"ק יא, ודן בדבריו המשנ"ב סי' יד בביה"ל ס"ג סד"ה שאלה כשהיא מצויינת), הרי דס"ל שא"צ לה (ועפ"ז צ"ע מדוע נוקקו לטעם על שלא בידן על הטלית בסנדקאות, מפני שכוון ע"ז בשחרית – רשימות היומן' עמ' ריו, שיחות קודש תשי"א (מהדורת

יש להתחיל 'אשרי' בעשרה כדי שיוכלו לומר אחרי קריש מיד, ואם השלימו לעשרה מיד אחרי סיום אשרי, יאמר כמה פסוקים וחצי קריש. אם היו עשרה באמירת הסליחות, אסור לצאת באופן שלא יישארו עשרה לקריש. אך אם יצאו ונשארו אפילו שישה, יאמר הש"ץ קריש תתקבל¹³.

"הנשמה לך" – הש"ץ מתחיל בקול רם¹⁴. באמירת 'עננו' מסיים הש"ץ בקול רם במקומות המופסקים בשתי נגודות, דלא כמנהג העולם¹⁵. ואומרים 'קריש תתקבל' אחר הסליחות, גם אם מתפללים שחרית מיד לאחריה¹⁶.

באמירת סליחות בבית-המדרש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, לאחר קריש תתקבל, מסיימים בשירת "רחמנא דעני לעני ענינא", והרבי היה מעורר את השירה כדרכו בקודש¹⁷.

האומר סליחות ביחיד, לא יאמר י"ג מידות¹⁴, גם לא בניגון ובטעמים¹⁸.

תש"ס עמ' 182), היכל מנחם ח"ג עמ' רמה].

13) כדן חזרת הש"ץ וכיו"ב, מטה-אפרים ולא-המגן סי' תקפ"א טעין י"ז.

14) 'סליחות – ליקוט טעמים ומקורות' מטה-אפרים תקפ"א סי"ח.

15) 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כח.

16) בא"ק ח"ב עמ' קסב (ובמקביל בלקוטי שיחות חכ"ט עמ' 412) מכריע הרבי, שרק בתפילת טל צ"ל "רך לצות" (למ"ד בשבא ורי"ש פתוחה), אבל בעננו' ובפיוט 'האוהו ביד' צ"ל ל' בחיריק ורי"ש בשבא, כסידורי היע"ב" ויעבודת ישראל, ולא כנדפס בסידור תו"א בסליחות (כבתפילת טל) ובפרקי-אבות פ"ה מי"א (למ"ד בצירי ורי"ש קמוצה). ולפלא שבסידורי תהלת ה' ובסליחות, כולל במהדורות החדשות, נדפס כבתו"א, ובמחזור (הישן שתח"י) בפיוט הנ"ל למ"ד בשבא ורי"ש בקמץ!

17) 'סליחות – ליקוט טעמים ומקורות'. וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' כט.

18) 'אוצר מנהגי חב"ד' שם (ספר-הניגונים ח"ג, ניגון רמו).

19) 'היכל מנחם' ח"ג עמ' רסה (ראה בעניין זה בכף-החיים קלא, כג. בשו"ת מנחת-אלעזר ח"ד סי' כב מסיק שלא לומר גם בניגון ובטעמים, וכן נהג בפועל – דרכי-חיים-ושלום אות קצ). לעניין אמירת 'מחי ומסי', מרן דבשמיא' ביחיד, בלוח כולל-חב"ד הביא שידלגם, כיוון שיחיד מנוע מלהתפלל בלשון ארמי כמבואר בשו"ע רבינו ס"א קא ס"ה. אך יש מקום להוכיח אחרת מלשון אדה"ז בסידורו, שהסתייג רק מאמירת 'יקום פורקן' השני ביחיד, וראה 'התקשרות' גיליון ס עמ' 20. הערות הת' ואנ"ש, צפת, גיליון ל עמ' 39.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת תבוא

שבת סליחות - כ' באלול

שחרית: מנהג הקוראים בתורה להגביה את קולם בפסוק 'השקפה' שבסיום 'שני'.
לעליית 'שישי' עולה הבעל-קורא, ומעצמו - בלא קריאה בשמו - ומברך לפניה ולאחריה³. לאחר מכן מברכים אותו בשמו כרגיל⁴.
מנהג הקוראים להנמיך את קולם (אך באופן שהציבור ישמע) בקריאת התוכחה, וחוזרים ומגביהים

(1) "כך נקראת בכל החומשים שראיתי (ולא 'כי תבוא'), ועד לדרושי רבותינו ושיאנו דפרשה זו בהתחלתם" (לקוטי שיחות, כרך יט, עמ' 611 בערה למכתב כללי. ושם עמ' 244 בערה 8: "כ"ה בטאור"ח סו"ס תכה. וברמב"ם "סדר תפלות" - "והיה כי תבא" ואכ"מ". כ"ז מופיע גם להלן כרך כד עמ' 641. וזאת למודעי, שלא ניתן לומר שהכוונה כאן ברמב"ם היא (רק) להתחלת הפרשה ולא לשמה, כי זאת כבר כתב הרבי כהסבר על השינוי בשמות הפרשיות המופיעות בהל' תפלה ר"פ יג, מול 'סדר תפלות' שבו כן מציין הרמב"ם את שם הפרשה - ראה בלקוטי שיחות, כרך ה, עמ' 57 בשוה"ג הראשון להערה 1.)
(2) לוח כולל-חב"ד.
(3) היום-יום ח"י אלול. ספר-המנהגים עמ' 31. לוח כולל-חב"ד. וראה שערי-אפרים שער ז סעיף כג, 'אוצר מנהגי חב"ד אלול' תשרי, עמ' יט, וש"נ.
(4) לפי המורגל בהרבה ממנייני אנ"ש לברך כל עולה לתורה ב'מי שבידך' ('כי כמדומני בליובאוויטש לא נהגו כן' - אג"ק כרך ב עמ' שכו. וזוהו משמע, ששליטת האמירה היתה לא רק כדי שלא לבטל מומנו של הרבי. וראה בזה בה'התקשרות' גיליון תקי"ב, 'ב'לוח השבוע' הערה 2). אגב, שם כתב הרבי: "נוסח... היותר מדויק שראיתי, הוא בסיפור תורה אור", וגם שם, לפחות בדפוס שלפני, ד"צ ברוקלין תשמ"א, יש לתקן "בעבור שעלה לתורה לכבוד...", כבמחזור-השלים. וכן תוקן לאחרונה בסיפורי 'תהלת ה' של הוצאת קה"ת בארה"ק.

קולם ב"אלה דברי הברית" - סיום עליית 'שישי'⁵. אחרי התפילה - התנועות בבית-הכנסת, מכיוון שנהגו חסידים להתוועד בכל שבת סליחות, ואף במוצאי-שבת-קודש - כהכנה לאמירת הסליחות. במנחה⁷ - פרקיי-אבות, פרקים ג-ד⁸.

יום ראשון
כ"א באלול, א' דסליחות

מוצאי-שבת-קודש:

ימי הסליחות המעוררים לתשובה, הם מהזמנים הידועים שבהם היו מנגנים את ניגונו של אדמו"ר הזקן, בעל 'ארבע הבבות'.
סליחות⁹ הראשונות, מתחילים אחר ובסמוך

(5) כנה"ג בהגהת ב"י סי' תכה, הובא במ"א ס"ק ח, לעניין משנה-תורה במיוחד. פ"ח שם ס"ק ז. אם כי בשערי-הכוונות ובפע"ח הובא שהאר"י עלה וקרא את התוכחה בפיו ובקול רם כמנהג חכמי ספרד (ואולי ס"ל לרבותינו שהנהגה זו שלו אינה **הוראה לרבים** ולדורות, וע"ד לשון אדמו"ר האמצעי "כשאבא קורא, אין נשמעות קללות", היום יום יז אלול). וראה שו"ת מנחת-אלעזר ח"א סי' סו ד"ה ובפרט - סי' ב'ין פסח לשבועות פ"ד, סעיפים נא"נה, וש"נ.
(6) 'התוועדות': תשי"א ח"ב עמ' 327, תשמ"ב ח"ד עמ' 2253, תשמ"ג ח"ד עמ' 2045 ועוד.
(7) בקריאת שבת במנחה ושני וחמישי, בפרשת ניצבים, מסיימים בסוף העלייה השלישית "התורה הזאת" (כט,כח) כדי לסיים בדבר טוב.
(8) ראה בגיליון הקודם, שהמנהג המקורי שהזכיר הרבי בשנת תשמ"א היה לומר את המשנה שלפני הפרק והברייתא שלאחריו רק פעם אחת.
(9) ספר-השיחות תש"א עמ' 86-85 (ספר-הניגונים ח"א, ניגון א).
(10) כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו יצא לסליחות בבגדי הש"ק

דרך סלולה לתיקון כל השנה, ועל-ידי ריבוי מיוחד בצדקה

כל יהודי ימצא בתורת החסידות והוראותיה עניינים המתאימים לו, ובאמצעותם יוכל להשיג ולהתעלות כפי שורש נשמתו • ב'עיר מקלט' של חודש אלול ניתן לערוך חשבון נפש במנוחה, לתקן כל הצריך תיקון, ולהתכוון לדין כראוי • כדי לבקש "לך ה' הצדקה", יש להרבות בצדקה, גשמית או רוחנית, בפרוטה או בפיוס - כפי יכולתו באמת • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

לדרגא כזו, עליהם לעסוק בלימוד נגלה שבתורה בלבד.

אבל, האמת היא, שאצל כל אחד ואחד ובכל דרגא שנמצא יכול וצריך להיות גם לימוד פנימיות התורה, כאמור, שהדרך לפנימיות התורה היא דרך סלולה ורחבה לכל אחד ואחד מישראל, שכל אחד יכול למצוא בתורת החסידות עניינים המתאימים אליו, לחושי נפשו, וכשיתחיל לעסוק בלימוד וקיום הוראות תורת החסידות בעניינים המתאימים אליו, יגיע במשך הזמן ללימוד וקיום כל העניינים שיכול להשיגם מצד שורש נשמתו ("שזו הוראה שדי לו בזה, או כיוון... שעוסק כל מה שאפשר לו, ישלים לו הקב"ה כו"ו").

ועוד וגם זה עיקר - שלימוד פנימיות התורה נותן חיות גם בלימוד נגלה דתורה, כידוע שפנימיות התורה ונגלה דתורה הם בדוגמת נשמה וגוף²: פנימיות התורה היא "נשמתא דאורייתא", ונגלה

א. כאמור לעיל... היתה כוונתם של הבעש"ט ורבינו הזקן ביסוד תורת החסידות **עבור כל בני-ישראל**, וכיוון שזו היתה כוונתם, בוראי פעלו זאת, כמאמר רז"ל: "צדיק גזור והקב"ה מקיים", שפתחו וסללו דרך לרבים - לא רק נתיב צד, דרך היחיד, או אפילו שביל לרבים, אלא **דרך סלולה ורחבה לכל בני-ישראל** - שכל אחד ואחד מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו (שהרי "לא ידח ממנו נדח"²), יוכל לעלות על הדרך ולהגיע לה"מאור" שבתורה, פנימיות התורה.

ישנם החושבים שלימוד פנימיות התורה, תורת החסידות, שייך רק לאלה שכבר מילאו כרסם בש"ס ופוסקים³, וגם אם עדיין לא מילאו כרסם בש"ס ופוסקים, מרגישים בעצמם שכבר נתבררו ונודככו ונעשו בדרגת צדיק גמור, ובמילא ראויים הם ללימוד פנימיות התורה, וכל זמן שלא הגיעו

(1) ראה הענין כג, א. זח"ב טו, א. שבת נט, ב.
(2) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה תניא ספ"ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג.
(3) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת ספ"ד.

(4) כמ"ש הצ"צ (כהגהה לתו"א מג"א צח, ג).
(5) ראה זח"ג קנב, א.

פסוק "וזכרתי" בתוכחת בחוקותי

בגיליון תשכ"ב, במדור ממעייני החסידות, הובא בשם הרלו"צ שניאורסון ביאור על כך שבאמצע התוכחה (שבפרשת בחוקותי, ויקרא כו, מב), נכתב הפסוק "וזכרתי את בריתי יעקב וגו'" - שזה עצמו מגדיל התוכחה בהתחשב בייחוסנו וכו'.

להעיר שמקור לפירוש זה נמצא בספר השל"ה על פסוק זה (בפרק דרך חיים תוכחת מוסר, חלק ב' עמוד פ"א) וזה לשונו:

"קשה זה הפסוק הוא של נחמה ועדיין לא גמר הקללות ואיך הפסיק בפסוק של נחמה בתוך הקללות. וקיבלתי כי אף זה הפסוק הוא מתוכחת מוסר, כי אינו דומה רשע בן רשע החוטא לרשע בן צדיק, כי הרשע בן צדיק עונשו מרובה שראה אביו מתנהג בחסידות והוא אין מנהג אבותיו בידי, וכן אין דומה מי שהוא דר במקום מכוער למי שהוא דר במקום תורה.

"על זה אמר אני אזכור לך אלו הדברים לכל חובה: שאתה מזרע אבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, וגם הארץ אזכור, כי נתתי לך ארץ-ישראל שאוירא דארץ-ישראל מחכים, ועם כל זה לא הלכת בדרך ישר". עיי"ש.

הרב משה נתן הלוי פישער, מונטריאול קנדה

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60940.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

שניים מדרך הרבים!

כלומר: אף שלכאורה אין הכרח בדרך רחבה כל כך - שלושים ושניים אמה - כדי להגיע לעיר מקלט ודלא כמו זה ש"מקלט היה כתוב על פרשת דרכים", שזהו דבר המוכרח לידע הדרך המוליכה לעיר מקלט,

ובפרט שאלה שצריכים להשתמש בדרכים אלה להגיע לעיר מקלט - רוצחי נפש - לא היו רבים, שהרי מצינו במשנה¹³ "משרבו הרצחנין בטלה כו", שמוזה משמע שברוך כלל לא היו רוצחים רבים - אף על-פי-כן, אמרה תורה שהדרך לעיר מקלט צריכה להיות רחבה ביותר עד שאפילו דרך הרבים סתם אינה מספיקה!

ג. ומזה למדים גם בנוגע לרוחניות העניינים:

גם מי שחטא ופגם ועבר את הדרך, בשוגג או אפילו במזיד, שעל-ידי זה הרי הוא שופך דם האדם קדושה¹⁴ - הכינה לו התורה דרך סלולה ורחבה ביותר לילך לעיר מקלט, כדי שיוכל (לכל לראש) להינצל מ"גואל הדם", ואז יוכל מתוך מנוחה ("רואיקערהייט") לערוך חשבון מכל העניינים שצריך עליהם תיקון ותשובה, ולמצוא את הדרך לשוב ולתקנם,

- כמרומו בדין¹⁵ ש"רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו, יאמר להם רוצח אני . . שנאמר¹⁶ וזהו דבר הרוצח", היינו, שצריך להכיר ולהודות בכך שנמצא במעמד ומצב בלתי-רצוי (כמודגש בהכרזה "רוצח אני"), וכתוצאה מזה, ישתדל למצוא תיקון ותשובה על ענייניו הלא טובים (מה שאין כן אם יחשוב את עצמו לצדיק גמור) -

ולא עוד אלא שהתורה מסייעת לו ונותנת לו את כל העניינים הדרושים למצוא ולעלות על דרך החיים - עד כדי כך ש"מגלין רבו עמו, שנאמר¹⁶ וחי, עבד ליה מידי דתהו ליה חיותא"¹⁷, היינו, שמחזירים אותו לחיים ("מ'מאכט אים צוריק לעבעדיג"), על-ידי זה שילך בדרך התורה, כולל ובמיוחד פנימיות

דתורה היא כמו גוף, כלשון חז"ל¹⁶ "הן הן גופי תורה", וכשם שהנשמה מחיה את הגוף באופן שגם הגוף עצמו נעשה חי, כמו כן על-ידי לימוד פנימיות התורה, נשמתא דאורייתא, נעשה גם לימוד נגלה התורה, גופי תורה, דבר חי (כמעלת גוף חי על גוף בלתי חי).

ב. ובעניין זה - שכל אחד ואחד מישראל באיזה מעמד ומצב שהוא (גם אם הוא במצב ירוד) יכול לעלות ולילך בדרך החסידות להיותה דרך סלולה ורחבה לכל - יש להביא דוגמא מ"דרך ערי מקלט":

"ערי מקלט" מיועדות עבור אלה שעברו עבירה מהעבירות הכי חמורות - שפיכות דמים (אפילו כפשוטו) רחמנא-ליצלן, ואפילו במזיד, שהרי, "בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט"¹⁷, כך שבינתיים, עד שיתקיים הדין ומשפט, נעשית אצלו "הצלה פורתא"¹⁸, ולא עוד אלא שגם כאשר "בית-דין שולחין ומביאין אותו משם"¹⁷ כדי לרדוף אותו, ישנם כמה אופנים (הרבה דרכים למקום) שינצל מחיוב מיתה - אם לא ימצאו עדים, או שהעדים יכשלו בחקירה והדרישה, או משום שפסקו לרדוף דיני נפשות¹⁹, וכיוצא-בזה.

וכאן רואים עד כמה משתדלת התורה אפילו עבור אלה הנמצאים במצב הכי ירוד - שיוכלו לנוס לערי מקלט:

נוסף לכך ש"מקלט היה כתוב על פרשת דרכים כדי שיכיר הרוצח (הדרך המוליכה לעיר מקלט) ויפנה לשם"¹⁰, ישנו דין מיוחד בנוגע לדרך עצמה - שלא מספיק דרך הרבים סתם (שש עשרה אמות), אלא "דרך ערי מקלט שלושים ושניים אמה . . דכתיב¹¹ תכין לך הדרך, דרך הדרך" (דרך מצי למיכתב, וכתוב הדרך, לאוטופי דרך אחרת"¹² - דרך רחבה פי

(6) חגיגה י"ד, א (במשנה).

(7) מכות ט, ב (במשנה). רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"ה ה"ז.

(8) לטון חז"ל - גיטין נו, סע"א.

(9) ראה ע"ז ה, סע"ב.

(10) מכות י"ד, רע"ב. רמב"ם שם פ"ח ה"ה.

(11) שופטים יט, ג.

(12) ב"ב ק, רע"ב (ובפרש"י). וראה רמב"ם שם.

(13) סוטה מז, סע"א. וראה ע"ז שם.

(14) ראה לקו"ת במדבר יג, ג.

(15) מכות יב, סע"ב (במשנה). רמב"ם שם פ"ז ה"ז.

(16) שופטים יט, ד.

(17) מכות י"ד, א. רמב"ם שם ה"א.

מאורי האש / חלומות / תוכחה

הבטה בציפורניים

בהמשך לדיון בנושא ב'התקשרות' גיליון תשל"ו, יש להעיר שהרבי נהג להביט בציפורניים בשני האופנים:
(א) כשהיד פתוחה והאגודל מוכנס לתוך כף היד. (ב) כשהצבעות מקופלות ומסוות על האגודל. ניתן לראות זאת אף בקלטות הווידאו מההבדלה. הרבי התחיל להביט בציפורניים כבר בעת אמירת הברכה?

הרב לוי יצחק מונרשיין, שליח ורב העיר, סמולנסק, רוסיה

חלום על הרבי

בהמשך לזכר בגיליונות קודמים בנושא זה, הנה נמצא ב'לשמע אוזן' חלק כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ, אות נה (ע' קמה), מה שאמר כ"ק אדמו"ר (הרש"ב) נ"ע להחסיד הרב הענדל ז"ל שמקובל אצל חסידים בכל דור שאם חולמים על רבם עושים יומא טבא לרבנן.

הרב א.י. קיעוומאן, מלבורן אוסטרליה

(1) כאמור שם, הכוונה לתקופה המאוחרת (תשכ"ז ואילך).

(2) הערת הרב גינזבורג: להעיר שלדעת הפרישה (סי' רצו ס"ק ו) רואים בציפורניים לפני הברכה, שהיא ברכת השבח (וכ"פ הפמ"ג במשפצות סי' רצו, והמשנה ברורה שם ס"ק לא, וכ"כ הט"ז סי' רחצ ס"ק ב בדעת שבלי הלקט, ובלקוטי מהרי"ח ח"ב דף פד, א"ב הביא שכן דעת הכל"ב, סדר היום, וכ"כ בסידור ר' שבת, וכן נראה מדברי המחזור ויטרי והאור זרוע), ואולם אדמו"ר הזקן בס' ריג ס"ה כתב, שברכת האור אינה כברכת הנהנין ממש [רק מפני] "שהיא הנאה כעין חובה", ובסידורו כתב "ואחר כך [=אחרי ברכת 'מאורי האש'] יבט בציפורניים" וזה כדעת שיירי כנה"ג (הגהות הטור רחצ, ג), סידור יעב"ץ וקיצור שו"ע (צוט) שיש לברך לפני ההנאה (ראה גם 'סדור רבינו הזקן עם ציונים והערות' עמ' שנה הערה 4). אך אח"כ הלשון בסידור "בברכת 'בורא מאורי האש' יבט בד' צפרניו... משמע שיש להביט (גם?) בשעת הברכה עצמה, ועצ"ע.

אגב, בקשר לדיוק בלשון אדה"צ בסידור אודות אופן ההבטה בציפורניים, ראה ב'הערות וציונים' לסידור עם דא"ח שם, וב'סדור רבינו הזקן' הנ"ל עמ' שנה הערה 9 וש"נ.

התורה, "נשמתא דאורייתא", שנותנת חיות גם בנגלה לתורה (כנ"ל ס"א).

ד. ועניין זה שייך במיוחד לחודש אלול: חודש אלול - חודש החשבון והתשובה על כל השנה כולה, כדאיתא בכתבי האריז"ל¹⁸ בפירוש הכתוב¹⁹ "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים",

תשובה, שעליהם נאמר "קראוהו בהיותו קרוב"²², קירוב המאור אל הניצוץ²³, ועל דרך זה בימי ההכנה של חודש אלול.

ועל-ידי ההכנה המתאימה בחודש אלול בסדר העבודה ד"עיר מקלט", מתבטלים העניינים הבלתי-רצויים שהיו במשך השנה, ובבוא ראש-השנה, יום הדין והמשפט, יהיה זה באופן ד"ושפטו העדה גו'

יכול מישהו לחשוב שה"דרך" ל"עיר מקלט" ד"אלול" היא דרך צרה, קשה לילך בה... – על כך אומרים לו: "דרך ערי מקלט שלושים ושתיים אמה", זוהי דרך סלולה ורחבה

שקאי על חודש אלול - הוא בדוגמת "עיר מקלט" (כמדובר לעיל בארוכה²⁰).

יכול מישהו לחשוב שה"דרך" ל"עיר מקלט" ד"אלול" היא דרך צרה, קשה לילך בה, ובסטייה קלה בלבד יורדים מהדרך, ומאבדים את כל הטרחה שהשקיעו לפני זה - על כך אומרים לו: "דרך ערי מקלט שלושים ושתיים אמה", כלומר, זוהי דרך סלולה ורחבה ביותר שנקל לכל אחד ואחד לילך בה.

וכמוכן גם מהביאור בליקוטי תורה²¹ בנוגע לעניינו של חודש אלול - "על-פי משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה, ואז רשאין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו כו", ואין צורך בהכנות מיוחדות, לבושים מיוחדים וכיוצא-בזה, ולא צריכים לעבור דרך שרי המלכות, פמליא של מעלה או פמליא של מטה, ככל ההגבלות בסדר הרגיל בכניסה אל המלך - הגבלות אלה בטלים, וכל אחד יכול לגשת מיד אל המלך. ועל אחת כמה וכמה בעשרת ימי

והצילו העדה²⁴, וזוכים בתוך כלל-ישראל לכתובה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

* * *

ה. כ"ק מו"ח אדמו"ר מבאר²⁵ שנוסף לכך שחודש אלול בכללותו הוא חודש החשבון והתשובה, יש עניין מיוחד ב"ב ימים האחרונים של חודש אלול שהתחלתם בח"י אלול, שי"ב ימים אלה מכוונים כנגד י"ב חדשי השנה, יום לחודש יום לחודש, שבכל יום צריך לעשות חשבון פרטי על חודש אחד מ"ב חדשי השנה, החל מח"י אלול שהוא יום החשבון על חודש תשרי העבר.

כאשר עושים חשבון-צדק על העבר מכל המחשבות הדיבורים והמעשים הלא טובים, אזי מגיעים למסקנה שאי-אפשר לדרוש ולתבוע מהקב"ה, כי אם לבקש בתורת צדקה: "לך הוי' הצדקה" (כיוון ש"לנו בושת הפנים")²⁶.

וכדי לזכות שהקב"ה ייתן לנו בתורת צדקה,

(18) לקוטי תורה להאריז"ל עה"פ. וראה גם ז"ח עה"פ (נה, סע"ד).

(19) תצא כא, יג.

(20) שיחת ש"פ עקב, מבה"ח אלול ס"ה ואילך (לעיל ותו"מ תשי"א ח"ב ס"ע 285 ואילך).

(21) פ' ראה לב, ב.

(22) ישע"י ג, ו. וראה ר"ה יח, א. וש"נ.

(23) דרך חיים יג, ריש ע"ד. כא, סע"ב. צא, א. קונטרס העבודה ספ"ה.

(24) מסעי לה, כד"כה.

(25) שיחת ח"י אלול תש"ג (סה"ש תש"ג ע' 177. 179).

(26) דניאל ט, ז. - התחלת הסליחות.

נמשך החסד באופן של גבורה, בהתגברות ובחוזק, וכמאמר חז"ל (ב"ר פ"א) ש"טוב מאוד" "זה מלאך המוות" - כאשר המלאך המוות נהפך לטוב אין זה טוב סתם אלא "טוב מאוד".

(אור התורה דברים עמ' תתרמד)

הסכת (כז,ט)

עשו כתות כתות ועסקו בתורה (ברכות סג)

יש ללמוד תורה באופן של "עסק" דווקא - "ועסקו בתורה".
הבעל עסק פותח את חנותו במקום מרכזי, ממציא המצאות כדי שהחנות תהיה גלויה וכולטת לעין, ומפרסם את סחורתו עד היכן שידו מגעת, כך שגם אם העובר ושב טרוד ביותר יתעורר לשים עינו על החנות (ואפילו אם לא יקנה מאומה, לפחות ידע שכאן מוכרים סחורה פלונית, ולעת מן העתים יבא ויקנה). ואף בלימוד התורה כן: הלימוד צריך להיות ברבים דווקא, "כתות כתות", ויש להשתדל בכל מיני השתדלות לפרסם את הדבר ולמשוך עוד ועוד "קונים".

(ספר המאמרים קונטרסים א עמ' רנח)

פרשת התוכחה

הללו (הקללות שבפרשת בחוקות) משה מפי הגבורה אמרן, והללו (הקללות שבפרשתנו) משה מפי עצמו אמרן (מגילה לא)

"מפי הגבורה" פירושו שמה היה ממוצע בדרך מעבר, היינו שאין ההשפעה מתלבשת בממוצע; ואילו "מפי עצמו" פירושו ממוצע בדרך התלבשות - ההשפעה מתלבשת בממוצע ומתייחדת אתו. כשם שהאמירה באופן של התלבשות ("מפי עצמו") היתה הכנה לכניסה לארץ ישראל, כמו-כן התגלותה של תורת החסידות, המבארת ענייני אלוקות באופן כזה שהם מתלששים בשכל האדם, היא הכנה לגאולה העתידה.

(לקוטי שיחות יט עמ' 11)

"מפי הגבורה" מורה על המשכה מלמעלה למטה, ו"מפי עצמו" מורה על העלאה מלמטה למעלה. משום כך פותח משנה תורה, שנאמר "מפי עצמו", בדברי תוכחות, שכן דברי תוכחות מעוררים את הלב לתשובה, שעניינה העלאה מלמטה למעלה.

(לקוטי שיחות ט עמ' 31)

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך (כה,י)

רבי אליעזר הגדול אומר: אלו תפילין שבראש (מנחות לה)

כשהביאו את ארמור' הזקן למאסר בפטרבורג, הכניסוהו למשרד בית הסוהר. הרבי ניגש לחלון, הוציא את התפילין שלו והניחם, ואז, כשהוא מוכתר בתפילין, הפנה את פניו לעבר הפקידים שישבו שם. אז נפל על כולם פחד כזה, שאלה שישבו לא יכלו לקום, ואלה שעמדו לא יכלו לשבת.

(ספר המאמרים תש"י עמ' 202)

נפסק בשולחן-ערוך²⁷: "מקודשת מספק". אבל, זה שמקודשת רק מספק, הוא מפני הספק "שמה הרהר תשובה", ומזה מובן שכאשר הרהר תשובה ודאי, הרי היא ודאי מקודשת.

ומהעניינים העיקריים שבהם צריכים להשתדל בזמן שנותר עד ימי הדין והמשפט כדי לפעול "והצילו העדה" - הוא עניין הצדקה, כאמור, שעל-ידי פעולתו להחיות את נפש העני, מחיה הקב"ה את נפשו ונפש בני ביתו, בגשמיות או ברוחניות, בשעה שזקוקים לכך, ולכן, מבלי הבט על כל החשבונות בנוגע להנהגתו בשנה שעברה, יכול לבקש מהקב"ה בתורת צדקה, "לך הוי' הצדקה", כיוון שגם הוא השתדל בנתינת הצדקה להחיות נפש העני.

ז. ועניין זה שייך לכל אחד ואחד מישראל - שמבלי הבט על מעמדו ומצבו, בכוחו וביכולתו ליתן צדקה לעני:

נתינת הצדקה, "החייית את נפש העני", היא, לא רק בשעה שנותרים ריבוי כסף וזהב - שדבר זה אינו בכוחו של כל אחד ואחד, אלא גם בנתינת פרוטה אחת לעני, ולא עוד אלא ש"כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות"³⁷, היינו, שבשביל פרוטה אחת בלבד מתברך בשש ברכות, שש ברכות הכוללות כל טוב! ויתירה מזה (כהמשך דברי הגמרא): "והמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות", שכאשר מפייסו בדברים, דיבור בעלמא - שזה בודאי בכוחו של כל אחד ואחד - מתברך (לא רק בשש ברכות, אלא) בעוד חמש ברכות, "יא ברכות!"

וכשם שצדקה גשמית היא בכוחו של כל אחד ואחד, כן הוא בנוגע לצדקה רוחנית:

כשעושה חשבון ממעמדו ומצבו כפי שידע בנפשיה, ורואה שהוא בעצמו "עני" - יכול לחשוב שאין בכוחו לעזור לזולת, בה בשעה שיתכן שהזולת נמצא בדראג נעלית יותר ממנו.

אבל, האמת היא, ש"יש בכל אחד ואחד בחינות ומדרגות מה שאין בחבירו, וכולם צריכים זה לזה, ונמצא שיש יתרון ומעלה בכל אחד ואחד שגבוה

36 שבהערה 33.

37 ב"ב ט, ב.

צריכים גם אנו ליתן צדקה - כדאיתא בתנחומא²⁷ על הפסוק²⁸ "אם כסף תלוה", "מלוה ה' חונן דל", כביכול לה' הוא מלוה, וגמולו ישלם לו²⁹. אמר הקב"ה נפשו של עני היתה מפרכסת לצאת מן הרעב ונתת לו פרנסה והחייית אותה, חיין שאני מחזיר לך נפש תחת נפש, למחר בנך או בתך באים כו' ואזכור אני להם את המצווה שעשית עם העני ומציל אני אותם כו'".

ומזה מובן שבחודש אלול, ובפרט מה"י אלול, זמן החשבון והתשובה - צריכים להשתדל ולהוסיף ולהרבות בנתינת הצדקה, שזוהי ההכנה לקבל הצדקה מהקב"ה, "לך הוי' הצדקה".

ז. ובפרטיות יותר:

נתבאר לעיל (ס"ד) שחודש אלול הוא בדוגמת "ערי מקלט", "לנוס שמה" מפני "גואל הדם", "עד עמדו לפני העדה למשפט"³⁰, ובינתיים, יכול וצריך לנצל את הזמן באופן כזה שב"עמדו למשפט" יהיו מסודרים אצלו כל הטענות שיכול לטעון לזכותו, שעל-ידי זה יוכל להיות "והצילו העדה", ודוגמתו בנמשל, שיש לנצל את הזמן שנותר עד ימי הדין ומשפט - מה"י אלול עד ר"ה - לעבודת התשובה, שיכולה להיות גם "בשעתא חדא וברגעא חדא"³¹, כפירוש כ"ק מו"ח אדמו"ר³² ש"שעתא (חדא)" הוא גם מלשון הפנה, "מיט איין קער", וכמובן גם מהמפסידין³³ המקדש את האשה "על מנת שאני צדיק (גמור)³⁴, אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה ברעתי", היינו, שעל-ידי הרהור תשובה שהוא ברגע אחד נעשה צדיק (גמור).

- הרא"ש³⁵ כתב ד"הוי ספק קידושין", וכן

27 משפטים טו.

28 משפטים כב, כד.

29 משלי יט, יז.

30 מסעי לה, יב.

31 זח"א קכט, סע"א.

32 סה"מ קונטרסים ח"ב שצו, ב. ח"ג ע' קד. סה"ש תש"ה ריש ע' 121. וראה לקו"ת דרושי ר"ה סא, א, סג, ד.

33 קידושין מט, ב. רמב"ם הל' אישות פ"ח ה"ה. טוש"ע אה"ע סל"ח סל"א.

34 גירסת האו"ז סקי"ב. וכ"ה בלקו"ת ר"פ דברים (א, ב).

35 קידושין שם (פ"ב ס"ד).

פרשת תבוא

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך (כו,א)

"והיה כי תבוא אל הארץ" - כאשר אתה קם בבוקר ונהיה אצלך "ביאת הארץ" מחדש, נשמתך חוזרת לאותו מקום בעולם שעליך לעשות ממנו "ארץ-ישראל",
 "אשר ה' אלוהיך נתן לך" - הקב"ה מחזיר לך את נשמתך,
 "ולקחת מראשית כל פרי האדמה" - עליך לתת שבח והודיה להקב"ה על כך באמירת "מודה אני",
 "ושמחת בכל הטוב" - עליך לשמוח שזכות להיות יהודי, שנבראת לשמש את קונך.

(שיחת ש"פ תבוא תשמ"ח. התוועדות תשמ"ח כרך ד, עמ' 309)

ולקחת מראשית כל פרי האדמה (כו,ב)

אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה... אומר הרי זה ביכורים (רש"י)

"אדם יורד לתוך שדהו" - הקב"ה נכנס לכרם עס-ישראל, "ורואה תאנה שביכרה" - ילד או ילדה שנכנס לגיל מצוות (או אדם מבוגר שזה עתה התקרב לתורה), "אומר הרי זה ביכורים" - הוא מצווה ורוצה שיחנכו ילד זה לתורה ומצוות, שיביאוהו "לבית המקדש".
 ומי שעוסק בכך - "בת קול מברכתו... תשנה לשנה הבאה" (רש"י פסוק טז): הוא יזכה לקרב עוד ועוד יהודים ולהביאם "לבית המקדש".

(לקוטי שיחות ט עמ' 159)

והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם (כו, ב)

בשבת פרשת תבוא, ח"י אלול תרנ"ב, זכה הרבי הרש"ב ל"עליית נשמה", שבה עלה להיכל הבעל-שם-טוב. באותה שבת אמר הבעל-שם-טוב תורה על הפסוק "והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלוהיך לשכן שמו שם":

"והלכת אל המקום" - כאשר יהודי הולך ממקום למקום, אין זה מיוזמתו, אלא
 "אשר יבחר ה' אלקיך" - מובילים אותו מלמעלה, "לשכן שמו שם" - כדי לפרסם אלוקות במקום שבו לשם.

(היום-יום יח אלול)

השקיפה ממועון קדשך... וברך את עמך את ישראל (כו,טו)

כמה גדול כוחו של עושי מצווה, שכל השקפה שבתורה ארוכה, וזה בלשון ברכה (ירושלמי מעשר שני כ"ה)

קללה שנהפכה לברכה, גדולה יותר מאשר ברכה סתם. וכידוע שכאשר הגבורה נמתקת והופכת לחסד,

מחבירו וחבירו צריך לו, וכמשל האדם שהוא בעל קומה בראש ורגלים, שאף שרגלים הם סוף המדרגה ולמטה, והראש הוא העליון ומעולה ממנו, מכל-מקום, הרי בבחינה אחת יש יתרון ומעלה להרגלים שצריך להלך בהם וגם הם מעמידים הגוף והראש כו"ל³⁸.

ומזה מובן שכל אחד ואחד יכול לעסוק בעניין הצדקה: אם בנתינת פרוטה, או בפיוס בדברים, אם בצדקה גשמית או בצדקה רוחנית, אבל, בכל אופן, דבר ברור הוא שכל אחד ואחד יכול לעזור לחבירו באיזה עניין שהוא, ובמילא, יכול כל אחד ואחד להתכונן לימי הדין והמשפט עליידי ההשתדלות בעניין הצדקה.

ח. ולאידך גיסא, גם אלה שעסקו בעניין הצדקה במשך כל השנה כולה, צריכים בחודש אלול להוסיף בצדקה ביתר שאת וביתר עוז:

ובקהדמה - שבכל המצוות יש חילוקי דרגות באופן קיום המצווה, הידור מצווה, עד למהדרין מן המהדרין, אבל במצוות צדקה מודגש ביותר גודל ההכרח בקיומה בשלימות - כמסופר בגמרא³⁹ שבתו של נקדימון בן גוריון "היתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים", משום שאביה נקדימון בן גוריון "עבד צדקה", מכל-מקום, "כדבעי ליה למיעבר לא עבר, כדאמרי אינשי לפום גמלא שיחנא!"

כלומר⁴⁰, אף-על-פי שנקדימון בן גוריון נתן צדקה בריבוי גדול ביותר, שלא בערך לגבי הסכום שנתנו אחרים (כמסופר בגמרא⁴¹ גודל ההפלאה בנתינת הצדקה שלו באופן של גוזמא!), מכל-מקום, כיוון שלפי-ערך גודל עשירותו המופלגת נדרש ממנו ליתן יותר, ולא נתן כפי ששיערו שצריך הוא ליתן... התנאם הדבר בבתו שלו ("אין זיין אייגענע

טאכטער") - אף שדבר זה לא היה באשמתה... - שלא זו בלבד שמוזנותיה היו מצומצמים ביותר, אלא גם מוזנות מצומצמים אלה לא זכתה לקבל בדרך של כבוד, טהרה ונקיות... - ש"היתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים"...

ונמצא, שגם לאחר נתינת הצדקה במשך כל השנה, אי-אפשר לדרוש מהקב"ה אפילו בתורת צדקה, כיוון ש"לנו כושת הפנים" גם בעבודתנו בנתינת הצדקה גופא, שלא היתה "כדבעי ליה למיעבר", "לפום גמלא שיחנא!"

ולכן, צריכים כולם - גם אלה שעסקו בעניין הצדקה במשך כל השנה - לנצל את הזמן הנותר עד ימי הדין והמשפט, ולהוסיף בעניין הצדקה ביתר שאת וביתר עוז, "כדבעי ליה למיעבר".

ט. וההתחלה בזה היא, כאמור, בח"י אלול, שבו מתחילים י"ב הימים שכנגד י"ב חדשי השנה, שבהם נעשה החשבון, התשובה והתיקון על כל פרטי העניינים שבמשך י"ב חדשי השנה, יום לחודש יום לחודש.

ועניין זה צריך להיעשות מתוך חיות ושמחה - כמרומז בכך שההתחלה היא ביום ח"י אלול, שנתן חיות בעבודת חורש אלול⁴²:

כיוון שהחשבון-צדק על העבר יכול להביא לרגש של נפילת הרוח ועצבות, לכן, צריך להדגיש שעבודת התשובה והתיקון צריכה להיות מתוך שמחה וחיות, ומתוך וודאות ש"לך הוי' הצדקה", "חננו ועננו... עשה עמנו צדקה וחסד והושיענו", כפי שאומרים בהתחלת וסיום הסליחות.

וזהו גם ההכנה וההקדמה לכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, בטוב הנראה והנגלה, לא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות, למטה מעשרה טפחים, בבני חיי ומוזנא ריחא.

(מהתוועדות יום ד' פרשת תבוא, ח"י אלול ה'תש"א, 'תורת מנחם - התוועדות' תשי"א ח"ב (ג) עמ' 306-313, בלתי מוגה)

(42) ראה שיחת ח"י אלול תש"ה בתחילתה (סה"ש תש"ה ע' 122).

(38) לקו"ת ר"פ נצבים.
 (39) כתובות סז, רע"א.
 (40) קטע זה אמר כ"ק אדמו"ר בקול חנוק שנקטע בכבי (המור"ל).
 (41) שם סו, סע"ב ואילך.

חסידות - הכנה לגילוי העתיד

חסידות מגלה את הפנימיות ועל-ידה יתגלה עצם האלקות

כתוב בספרי קבלה, שעד ביאת המשיח כל ה"גילויים" בעולם הם רק מ"חיצוניות עתיק" ומשיח יפעל את הגילוי של "פנימיות עתיק".

כיוון שבהכנה יש בה "מעין" העניין שעבורו היא הכנה - יש לומר, שהחידוש של חסידות הוא עניין ה"פנימיות" בעבודת האדם בתורה ומצוות, ולכן חסידות היא הממשיכה את "פנימיות" האלקות, "פנימיות עתיק".

...חסידות (ובכללות פנימיות התורה הנקראת "נשמתא דאורייתא") מגלה את נקודת החיות של היהודי בכל ענייני תורה ומצוות, שתכונת ה"חיות" היא, שמתאחדת עם הדבר אותו היא מחיה: "חיות" אינה מוסיפה שום פרטים חדשים בדבר שמחיה. . . אלא היא הנשמה של הגוף החי, שכל נקודה בגוף היא נקודה חיה. והטעם על כך הוא, כי "חיות" היא הנשמה והפנימיות של האדם. ולכן במקום שהחיות מגיעה, חודרת היא במקום לגמרי.

וזהו החידוש של חסידות בעניין תורה ומצוות: לימוד התורה וקיום המצוות ייתכן שיהיה באופן שהיהודי והתורה והמצוות הם שני דברים; אפילו בלימוד התורה, שעל-ידו נעשה (כמבואר בתניא) "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו וכו' להיות לאחדים וכו'" עם הקב"ה - זהו בנוגע לכוח השכל שלו.

חסידות, לעומת זאת, תובעת ומראה את הדרך כיצד יכול כל אחד לגלות את פנימיותו וחיותו - ומצד הפנימיות הרי יהודי דבר אחד עם תורה ומצוות.

וזהו גם ההסברה (בדרך אפשר) מדוע חסידות היא ההכנה לביאת המשיח, כאשר יתגלה "פנימיות עתיק": כל מדרגות ההשתלשלות, עד "חיצוניות עתיק", נותנים מקום למציאות שהינה "חוף" לעצמותו יתברך. ולכן, גם כאשר הם מתגלים בעולם, עדיין זהו באופן שאינו שולל לחלוטין את מציאות העולם;

"פנימיות עתיק" הכוונה לעצם האלקות. שמצידו אין שום מקום לדבר שהוא "חוף" ממנו. ולכן, כאשר פנימיות עתיק מתגלה בעולמות, זהו באופן שהעולם (במציאותו) עם אלקות נעשים, כביכול, דבר אחד - "אין עוד מלבדו".

(משיחה לח"י אלול, לקוטי שיחות כרך יט, עמ' 246)

החובה והזכות לסיים את הפצת המעיינות

דורנו זה, לפי כל הסימנים, הוא הדור של עקבתא דמשיחא, שבמהרה יצא מהגלות וילך לארצנו הקדושה בהגאולה האמיתית והשלימה -

...במיוחד נוגע הדבר לאלו ש"התחילו במצווה", שהתחילו לעסוק בהפצת המעיינות. ייתכן שלאחר זמן מסוים נוצרה התרשלות בעבודה, בחשבו שאפשר להשאיר זאת לשני שמישיך, והוא יעזור לו בעצה טובה וכיוצא בזה.

על כך ההוראה "התחלת במצווה גמור אותה" - כיוון שהתחלת לעסוק בעבודה של הפצת המעיינות, עליך החיוב (והזכות) להמשיכה ולגמור את העבודה [.] ובתוככי כל-ישראל, יחד - גומרים את המצווה, מביאים וממשיכים את משיח צדקנו למטה מעשרה טפחים במהרה בימינו ממש.

(לקוטי שיחות כרך יט, עמ' 104)

כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו

רבי חנינא בן דוסא אומר: כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת.

וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת (פרק ג, משנה ט)

והנה . . . צריך להיות לימוד האדם בהקדמת עניין היראה וקבלת-עול...

ובזה גופא ישנם שני אופנים - לימוד נגלה דתורה, ולימוד פנימיות התורה:

בלימוד נגלה דתורה - יראתו רק קודמת לחכמתו, ואילו בשעת הלימוד עצמו, היראה היא בהעלם. אבל בלימוד פנימיות התורה - לא זו בלבד שיראתו קודמת לחכמתו, אלא גם לאחר הקדימה, בשעת הלימוד עצמו, הרי כיוון שהלימוד אינו אודות "שניים אחזין בטלית" וכיוצא-בזה, אלא אודות ענייני אלקות, עניין הספירות, השתלשלות העולמות וכו', אזי גם בשעת הלימוד ישנו עניין היראה.

וזהו המעלה שבפנימיות התורה על נגלה דתורה... שבנגלה דתורה, הנה בשעת הלימוד חושבים אודות ענייני העולם, ובמילא עניין האלקות הוא בהעלם, ואילו בפנימיות התורה, הנה בשעת הלימוד וההבנה וההשגה גופא מונחים בענייני אלקות.

ועל זה אמרו חז"ל "המאור שבה מחזירו למוטב" - כיוון שגם הלימוד עצמו (נוסף על ההקדמה ללימוד) הוא עניין של יראת שמים. וזהו שיראה עילאה היא באותו מקום כמו חכמה עילאה.

('תורת מנחם - התוועדויות' תשח" חלק ראשון (כא) עמ' 225-226, בלתי מוגה)

החילוק בין תורה שבכתב לתורה שבעל-פה הוא: תורה שבכתב היא למעלה מעניין של שכל. הכול יודעים, שתורה שבכתב נתן הקב"ה למשה רבינו בהר סיני, ומוכן מאליה שהגישה לתורה שבכתב היא לא מתוך חקירות ופלפולים של שכל, אלא מתוך אמונה.

לעומת זאת, התורה שבעל-פה ענינה לכאר בסברות של שכל את העניינים שנאמרו בקיצור בתורה שבכתב, וכן ללמוד ממנה דינים שלא נאמרו בתורה שבכתב בפירוש, על-ידי השוואות וראיות שכליות.

[.] יכולים לטעון: הייתכן? אילו היה מדובר בעניין של תורה שבכתב, לא ניתן הדבר לשכל; אבל מכיוון שבתורה שבכתב לא נאמר דין זה בפירוש, אלא זהו עניין של תורה שבעל-פה, שניתנה לשכל, והרי הפוסקים שפסקו דין זה בדור שלפניו פסקו כן, לכאורה, רק משום שהיו להם ראיות שכליות על כך, וכיוון שאצלו, בשכל שלו, מתקבל באופן אחר - מדוע עליו להתחשב עם הפסק שלהם?

והמענה לזה, שגישתם של ישראל גם לתורה שבעל-פה היא - אמונה ויראת שמים, כמאמר רז"ל: "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת". ודאי שצריך ומוכרח להיות "חכמתו", שהרי זהו ענינה של תורה שבעל-פה, חכמה ושכל; אבל מתי "חכמתו מתקיימת", מתי יכול להיות לחכמה קיום - בשעה ש"יראת חטאו קודמת לחכמתו", כאשר יראת-החטא היא אצלו לפני והקדמה להחכמה.

...מה שאין כן כאשר מתחילים מעניין החכמה, ואחר כך בא עניין היראה, אזי אין קיום להחכמה, ועל-דרך המשל "לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין והרוח באה ועוקרתו כו".

('תורת מנחם - התוועדויות' תשי"ט חלק שני (כה) עמ' 103-104, בלתי מוגה)

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן

חיבה יתרה רחש רבנו לשולחן ערוך אדמו"ר הזקן, וכונה על-ידו "פוסק הדור" • חידושים וביאורים נפלאים מדיוקים בלשונו הזהב של אדמו"ר הזקן • פסק בהלכות מעשר, הנלמד מהלכות תלמוד-תורה, וחיוב לימוד התורה ממנהגו של הילל - לעמלים לפרנסתם • את שולחנו ייעד אדמו"ר הזקן לכל, וכשהוא כותב "ירא שמים יחמיר על עצמו" - הכוונה לכל אחד ואחד

על ה"שולחן ערוך" (בראשית דבריו ציין הרבי שאדמו"ר הזקן הוא "פוסק הדור").

כשאדמו"ר הזקן מאריך שלא כדרכו

בערב ראש השנה תשמ"ז (תו"מ התוועדות תשמ"ז כרך ד' עמ' 424) פתח הרבי ואמר:

ידוע מה שנאמר ב"הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר" שמעלת השולחן-ערוך שלו הוא שבו נכתבו "הלכות בטעמיהן", כי הבית יוסף לא כתב טעמי ההלכות ובשולחן-ערוך הביא רק את התמצית וה"סך הכל" בנוגע למעשה, ואין לתמוה האיך עשה כן, אף-על-פי שלימוד ההלכה בלא טעם יכול להביא לתוצאות בלתי רצויות, כי סמך על פירושו הארוך לטור.

והוסף:

"שולחן ערוך אדמו"ר הזקן התקבל בכל תפוצות-ישראל ושמו אשר יקראו לו על-פי מנהגי-ישראל תורה היא' הוא 'בעל התניא והשולחן ערוך', וכשמזכירים שם זה הכול יודעים למי הכוונה" - כך התבטא הרבי בשנת תשמ"ז (תורת מנחם התוועדות תשמ"ז' כרך ד' עמ' 424-425). מזה הסיק הרבי שדבר המופיע בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן - בוודאי נוגע הוא לכל אחד ואחד מישראל.

בהזדמנות (ו' בתשרי תשמ"ז - תו"מ תשמ"ז כרך א' עמ' 66) התעכב הרבי על התואר "בעל התניא והשולחן ערוך" וביאר זאת כך:

בעל - שתורתו נקראת על שמו.
התניא - פוסק בנסתר דתורה פנימיות התורה,
והשולחן ערוך - פוסק בנגלה דתורה, אשר פסקי הדינים שלו הם "כשולחן ערוך ומוכן לאכול לפני האדם", ויתירה מזו שגם העלכות מונחים

אגב את אחד הביאורים שלו (שם עמ' 224) מבאר הרבי "על-פי הגירסא המדויקת בירושלמי כתב-יד".

הלכות לזמן הזה ולנשמות בגופים

עוד מצינו בשיחת כ"ף מנחם אב תשח"י (תו"מ חכ"ג עמ' 229):

כיוון ששולחן ערוך אדמו"ר הזקן בנוי על השולחן-ערוך של הבית-יוסף, שבו הובאו רק ההלכות הצריכות לזמן הזה, שלכן לא הובאו ההלכות בענייני קרבנות, טומאה וטהרה כו', שאינם שייכים בזמן הזה (דלא כברמב"ם שכולל גם הלכות השייכות לעתיד לבוא, כשיבנה בית המקדש), ובד בבד מציין למקומות שבהם מדובר אודות הזמן דלעתיד לבוא, בהכרח שבמקומות אלו מרומזים עניינים השייכים לקיום ההלכה בזמן הזה.

בזוהר, בשני מקומות, מדובר בעניין "ילכו מחיל אל חיל", שבו עוסק אדמו"ר הזקן, ולפועל, אין אדמו"ר הזקן מציין לדברים אלו, כי שם מדובר על ההליכה מחיל אל חיל אצל הנשמות, כמו שהן למעלה, בהסתלקותן מהעולם הזה, לאחרי מאה ועשרים שנה או קודם זמנן (כמבואר בזהר שם), ועניין זה אינו שייך ל"שולחן ערוך", שנועד לפסוק הלכות לבני-ישראל בהיותם נשמות מלוכשים בגופים דווקא (שם עמ' 228).

כפי שנאמרה בסוף מסכת ברכות דווקא ("היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש") ללא ההמשך המופיע בסוף מסכת מועד-קטן ("ומבית המדרש לבית הכנסת")?
ושאלה נוספת:

סדר הציונים שמציין אדמו"ר הזקן, לכאורה, תמוה הוא: תחילה מציין אדמו"ר הזקן ל"תלים בת"י" [=תהלים בתרגום-יונתן] ורק אחר-כך מציין ל"גמרא סוף מסכת מועד קטן", אף שהלכה כגמרא לגבי תרגום יונתן; וכן מקדים הציון ל"מדרש רבה" לפני הציון ל"ירושלמי"; אף-על-פי שהלכה בירושלמי לגבי מדרש.

ומכאן - מסיק הרבי - בהכרח שגם סדר הציונים נוגע להבנת ההלכה.
וקביעה נוספת:

הציונים שמציין אדמו"ר הזקן (שבוודאי אין מטרתם להראות בקיאות...) שייכים ונוגעים להבנת ההלכה, ובפרט כשכותב: "ועיין שם", כלומר, שעל-ידי העיון במקורות הנ"ל, יתווסף ביאור בהבנת ההלכה.

נקודת הביאור (שם עמ' 221 ואילך, 223, ועוד): במסכת ברכות עוסקת הגמרא בבעלי עסק, ואילו במסכת מועד קטן מדובר על יושבי אוהל, שתורתם אומנותם. ולכן דווקא הסיום במסכת ברכות מתאים יותר בשולחנו הערוך של אדמו"ר הזקן, שנועד כפסקי הלכה לכל בני-ישראל, ורוב בני-ישראל אינם יושבי אוהל שתורתם אומנותם, אלא עוסקים גם ב"מנהג דרך ארץ".

אבל בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן באו ההלכות ביחד עם טעמיהן וכתוצאה מזה השולחן-ערוך שלו הוא באריכות יותר כו'. אמנם, למרות האריכות לפי-ערוך שולחן-ערוך הבית-יוסף, הנה בביאור עניין זה ד"וומא אריכתא" ישנה בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן אריכות גדולה שלא כרגיל, כנראה לעיני בשר אפילו בעיון שטחי. (ציזין כי בראשית דבריו בנושא הקדים הרבי ואמר: ולהעיר שבעניין "יומא אריכתא" ישנו דבר הקרוב במיוחד אלינו בתור אנשי חב"ד - אלא שמוזה נמשך העניין לכל לומדי שולחן ערוך אדמו"ר הזקן).

כשאדמו"ר הזקן מביא טעם אחד לעניין מסויים שלא כדרכו במקומות נוספים שהוא מביא כמה טעמים, ויתר על כן: הוא אפילו אינו מרמז על הטעמים הנוספים שהובאו בספריהם של גדולי ישראל, ומכל מקום אין הכוונה לשלול את אותם טעמים שהרי "אלו ואלו דברי אלקים חיים" - אלא בהכרח לומר שלדעת אדמו"ר הזקן אותו טעם הוא הטעם העיקרי וכל השאר אינם אלא הוספה, בחינת תוצאה והרי הם ככללים נמשכים ונשפעים מאותו טעם עיקרי.

- כך ביאר הרבי בהתוועדות שבת-קודש פרשת צו, שבת הגדול תשל"ה (שיחות-קודש' תשל"ה כרך א' עמ' 619).

פסק בהלכות תלמוד-תורה בדין מעשר כספים

חידוש מעניין מסביר הרבי בהלכות צדקה, כיצד אפשר להפיק את פסק אדמו"ר הזקן לגבי מעשר צדקה מהלכות תלמוד תורה.

בשולחן ערוך הלכות צדקה (סימן רמט סעיף א ובנושאי כליו) מצינו שתי שיטות אם מותר להשתמש במעות מעשר עבור דבר מצווה (כקניית עלייה, קניין ספרים וכיוצא בזה), או שחייבים ליתנם לעניים דווקא.

ומבאר החתם סופר, ששתי שיטות אלו תלויות בפלוגתא אחרת: גדר החיוב של מעשר כספים, אם (יש לו יסוד בתורה, ו)הוא מן התורה - הרי התורה

זיכתה ונתנה ממון זה לעניים, ולכן נאסר השימוש בו לשאר דברי מצווה; אך לדעה שחיוב מעשר כספים אינו (מן התורה) אלא מדרבנן - אפשרי הדבר. וגם לפי הדעה שאין זה אלא מדרבנן - מצינו (בחתם סופר שם) חילוק אם כבר הפריש מעות מעשר, שאז יש בו כבר זכות לעניים, ואינו יכול כבר ליטול עבור שאר דברי מצווה, או שעדיין לא הפריש מעות, וכאשר קונה העלייה או הספרים יש בדעתו להשתמש במעות מעשר שיפריש לעתיד. הש"ך והט"ו ביו"ד שם מביאים (מהמהרש"ל והדרישה בשם תשובת מהר"מ) חילוק נוסף: אם לולי השימוש במעות מעשר לא תבצע המצווה, שאז מותר להשתמש במעות מעשר.

בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן אין בנמצא הלכות צדקה, מסביר הרבי (שיחת ח"י אלול תשכ"ב - תורת מנחם כרך לד עמ' 273), ומכל מקום מכיוון ששולחן ערוך אדמו"ר הזקן הוא בבחינת "כרכא דכולא ביה", מצוי בו פתרון לכירוד שיטתו בעניין זה:

בנוגע להוצאות לימוד בניו הגדולים - שאינו מחוייב בזה על-פי שולחן-ערוך, כותב אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד תורה שלו: "יכול להוציא כל הוצאות לימוד בניו הגדולים ממעות מעשר שלו. אם אין ידו משגת". מכאן נמצאנו למדים שדעת רבינו הזקן שמעשר כספים אינו מן התורה (שאו היו העניים זוכים בו, ולא היה יכול להשתמש במעות מעשר עבור הוצאות לימוד בניו); ומדלא הזכיר החילוק אם כבר הפריש מעות מעשר או לאו לעניין זה - משמע שאף אינו סבור כאותם המחליקים כנ"ל.

והרבי הסיק עוד (שם עמ' 274) שאפשר להשתמש במעות מעשר להדפסת ספרים, שאף היא בכלל צדקה.

חיוב שהתחדש מהנהגתו של הילל

כתב אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך (הלכות תלמוד תורה פרק ג' הלכה ג'): "ולכן מי שנשאו ליבו לקיים מצווה זו כראוי. . ואין לו לחוס על

נפש אשתו ובניו יותר מעל חיי נפשו שהם בצער ולזה ודאי תספיק לו מלאכת עראי בישועת ה' והצלחתו בלי הזכרת מעשה נסים". וממשיך:

"ולכן אמרו חכמים (יומא ל"ה) שהילל מחייב את העניים בדין שמים על שמבטלים מצוות תלמוד תורה מחמת טרדתם במזונותיהם כל היום או רובו, ואין עושין כהילל שהיה חוטב עצים בכל יום ומשתכר חצי דינר והיה נותן חציו לשומר בית המדרש שהיה בשדה בימיהם ומחציו היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. . ומזה היה מוציא גם שאר הוצאות ביתו גם לשבתות וימים טובים. ואף שאין כל אדם יכול לעשות כעין מעשה הלל לחיות חיי צער".

והרבי בשיחת ש"פ תשא תשל"ה (שיחות-קודש' תשל"ה כרך א' עמ' 494 ואילך) מתעכב על דברי אדמו"ר הזקן אלו שהאריך בתיאור מצב העניות של הלל [בין השאר מציין הרבי כי נדרש ביאור בפני-עצמו לשם מה מפרט אדמו"ר הזקן פירוט נרחב ומפורט כל כך (ביאור שלא זכינו לשמוע מהרבי לעת-עתה)].

לגופו של עניין הקשה הרבי:

(א) חיוב לימוד התורה מפורש במקומות רבים בש"ס, במשנה וגמרא (כמו ברמב"ם ובשולחן ערוך במרוצת הדורות), ואם-כן מדוע צוין החיוב "שהילל מחייב את העניים" בלימוד התורה?

(ב) לשם מה ציין אדמו"ר הזקן את המילים "בדין שמים" (שמקורם ברש"י במסכת יומא), הרי מדובר בחיוב לימוד התורה כמצווה הרגילה מן התורה, ולשם מה נדרשת ההדגשה "בדין שמים" (שמשמעותה ממעטת בחומרת הדבר)?

שתי קושיות אלו מיושבות אחת בחברתה:

קודם הנהגת הילל היתה בידי בני אדם הבחירה באיזו דרך לבחור, יכול היה לבחור בחיי צער ודוחק לעצמו לאשתו ולבניו ביתו, או לחיות בהרחבה כו' [אך לשם כך עליו לבטל תלמוד-תורה].

אולם לאחר שהילל הראה שגם עם חיי צער ודחק הוא הצליח לחיות, הרי סלל בכך את הדרך לכל אחד ואחד, והנהגתו זו של הילל מחייבת את השאר, ומאידך, אין זה אלא "בידי שמים", מכיוון

ש"אין כל אדם יכול לעשות כעין מעשה הלל".

כללים ודיוקים מסדר כתיבת השולחן ערוך

ומעניין לעניין דומה:

כשאדמו"ר הזקן כותב "כל ירא שמים יחמיר לעצמו כו'" - הרי זה על הדרך העניינים ד"לפנים משורת הדין" שנקבעו בשולחן-ערוך, שעל-ידי-זה נעשו דין בשולחן ערוך, אף שבזמן הש"ס לא היו בגדר של חיוב על-פי דין, כי אם "לפנים משורת הדין".

והדברים - אומר הרבי בהתוועדות וא"ו תשרי תשמ"ז (תורת מנחם התוועדיות תשמ"ז' כרך א' עמ' 67-66) מכוונים גם כלפי מי שבשאר העניינים מתנהג בדרך המיצוע, יש לו - באותם עניינים שאדמו"ר הזקן כתב "כל ירא שמים יחמיר כו'" - הוראה ונתינת כוח להתנהג בעניין זה כ"ירא שמים".

וראיה לדבר, שהרי הצורך לחבר שולחן ערוך זה על-פי הוראת הרב המגיד ממזריטש לרבינו הזקן נבע - "מפני שצורכי ישראל מרובים ובפרט בצוק העיתים הללו כו' דעתם קצרה לבוא בארוכה בעיון ים התלמוד והפוסקים לידי מוצא הדין כו'", שלכן, יש צורך ב"פסקי דינים. . בטעמיהן בלשון וך ונקי להיות שגורה בפי כל אדם".

סדר הציונים נוגע לכתיבת ההלכה

ככ"ף מנחם-אב תשח"י ערך הרבי סיום על המסכתות ברכות ומועד קטן ואמר "הדרן" מיוחד. חלק גדול מהשיחה (נדפס בתורת מנחם כרך כג עמ' 220 ואילך) הוקדש גם לאופן שבו מביא אדמו"ר הזקן (בסימן קנה סעיף א) את אותה מימרא. כדאי להביא כאן את שתי השאלות שבהן פתח הרבי, ועוד הערות שהעיר בהמשך הביאור, מהם נוכל לדלות כמה וכמה כללים.

הרבי (שם עמ' 220) פותח בשאלה:

מפני מה בחר אדמו"ר הזקן להביא את ההלכה